

FONDS FRANÇAIS POUR
L'ENVIRONNEMENT MONDIAL

БЭЛЧЭЭР АШИГЛАЛТЫН ХЭСГИЙН ГАРЫН АВЛАГА

Баянхонгор аймаг 2021 он

БЭЛЧЭЭР АШИГЛАЛТЫН ХЭСГИЙН ГАРЫН АВЛАГА

Баянхонгор аймаг
2021 он

АГУУЛГА

Бэлчээр ашиглалтын хэсэг хэрхэн байгуулах вэ?	2
БАХ байгуулах алхам	2
Алхам нэг: Малчид зөвшилцөх	2
Алхам хоёр: Гишүүнчлэлээ тогтоох	2
Алхам гурав: БАХ-ийн хил заагийн гар зургийг хамтран зурах	3
Алхам дөрөв: БАХ-ийн улирлын бэлчээрийн байршлыг зурах	3
Алхам тав: БАХ-ийн эрхэм зорилгоо тодорхойлох, дүрмийг батлах	4
Алхам зургаа: БАХ-ийн гишүүд хамтын шийдвэр гаргах	4
Алхам долоо: Бэлчээр ашиглах хамгаалах төлөвлөгөө	5
Алхам найм: БАХ бэлчээр ашиглах гэрээг сумын Засаг даргатай байгуулна.	5
БАХ-ийн хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэл	5
Бэлчээр ашиглалтын гэрээ байгуулах	6
Бэлчээрийг гэрээгээр ашиглуулахад доорх зарчмыг баримтлах	6
Гэрээний эрх зүйн орчин	6

Гэрээ байгуулах ажлын дэс дараалал	6
Алхам 1. Бүлгийн гишүүнчлэлийг шийдэх	6
Алхам 2. Гэрээгээр ашиглах бэлчээрийн хил заагийг тогтоох	7
Алхам 3. Бэлчээрийн хил заагийг хөрш малчидтай зөвшилцөх	8
Алхам 4. Бэлчээр ашиглах хүсэлтээ багийн иргэдийн Нийтийн Хуралд гаргах	8
Алхам 5. Сумын Засаг дарга захирамж гаргах, гэрээ байгуулах	9
Гэрээний хавсралт баримт бичгүүд	9
Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг	10
Малчинд хүргэх үг	10
Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг	11
Бэлчээр Ашиглагчдын Хэсгийн (БАХ) зохион байгуулалтад орох хууль эрх зүйн үндэслэл	11
Бэлчээр ашиглагчдын хэсгийн гар зураг боловсруулах	12
Ашиглах бэлчээрийн талбайгаа тооцож гаргах	13

БЭЛЧЭЭР АШИГЛАЛТЫН ХЭСЭГ ХЭРХЭН БАЙГУУЛАХ ВЭ?

“БАХ” гэж дундын бэлчээрээ хамтран ашигладаг нэг нутаг усны малчдын хамтын зохион байгуулалтыг хэлнэ.

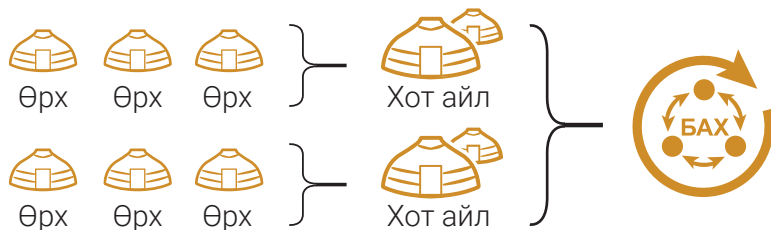
БАХ БАЙГУУЛАХ АЛХАМ

Алхам нэг: Малчид зөвшилцөх

Малчид баг болон нутаг усаараа уулзалт хурал зохион байгуулж нүүдэл болон бэлчээр ашиглаж ирсэн уламжлалт хэлбэрээр хэд хэчнээн БАХ байгуулах боломжтой талаар хэлэлцэж тогтоно. Дундажаар нэг суманд 9 орчим БАХ байдаг ба хангайд арай ахиу говь, хээрт цөөн байдаг. Багаараа БАХ болох тохиолдол байдаг мөн хэд хэд хуваагдаж болдог. Тэгэхдээ тухай багийн нутаг дэвсгэр өрх хүн амаас шалтгаалж БАХ-ийн тоо нэмэгдэж болно.

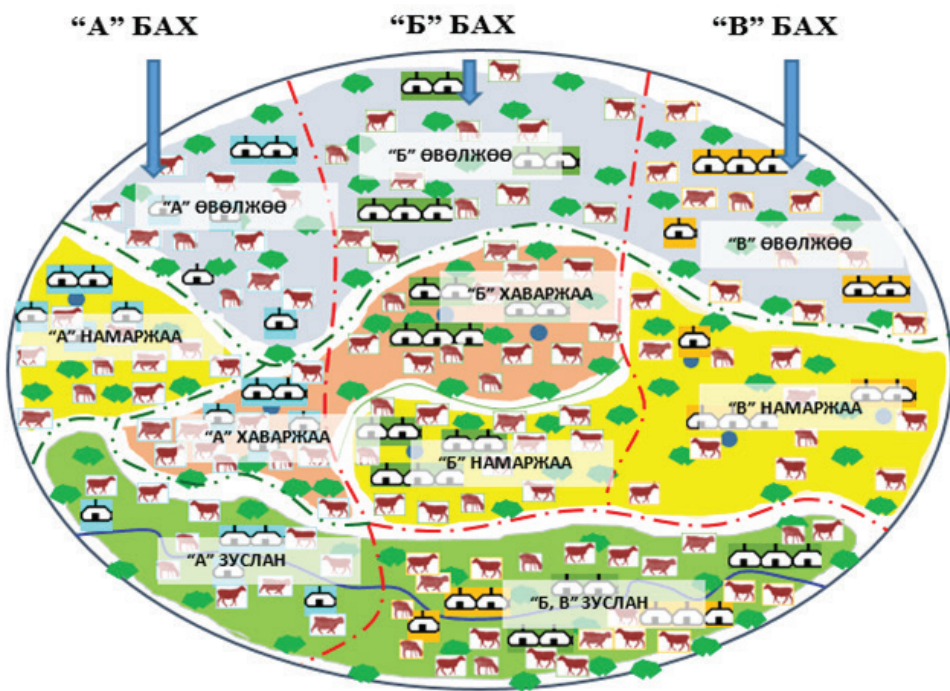
Алхам хоёр: Гишүүнчлэлээ тогтоох

Тухайн БАХ-т хамрагдах малчин өрхүүдийг тогтооно. Аль нэг өрх тодорхойгүй шалтгааны улмаас БАХ-т хамрагдахгүй үлдэж болохгүй. Учир нь бэлчээр малчдын дундын өмч бөгөөд ашиглах шийдвэрийг бүгд зөвшилцөж байж гаргах тул бэлчээр нэгтэй өрх бүрт хамаатай байх юм. Дундажаар 30-40 өрх хамрагддаг.

Алхам гурав: БАХ-ийн хил заагийн гар зургийг хамтран зурах

БАХ-ийн хил заагийг уул нуруу, толгод, нуур цөөрөм, худаг зэрэг байгалийн болон хүний гараар барьж байгуулсан объектоор баримжаалан газар усны нэрээр нэрлэж зурна. Зургийг зурахад бүх гишүүд байлцана. Малчдын зурсан тойм зургийг газрын даамал байр зүйн зурагт оруулан хэвлэж малчдад хүргэнэ.

Алхам дөрөв: БАХ-ийн улирлын бэлчээрийн байршлыг зурах

БАХ-ийн хил зааг тодорхой болмогц дөрвөн улирлын байршлаа зурна. Тухайн БАХ нэг буюу хэд хэдэн улирлын бэлчээртэй байдаг. улирлын бэлчээрийг зурснаар даац ачааллыг бодитой тогтоох, ашиглах болон амрааж, сэлгэх хугацаа хоногийг зөв тооцоолоход чухал ач холбогдолтой байдаг.

Алхам тав: БАХ-ийн эрхэм зорилгоо тодорхойлох, дүрмийг батлах

Эрх бүхий этгээд (сумын Засаг дарга, хөрш БАХ, өрх)-тэй зөвшилцөн тохиролцож тогтоосон зааг бүхий бэлчээрийг урт хугацаагаар зохистой ашиглах, БАХ-ийн үйл ажиллагааг хамтын удирдлагын зарчмаар хангах, гишүүн өрхийн

амьжиргааг дээшлүүлэх тогтворжуулахад БАХ-ийн үйл ажиллагааны зорилго оршино. албан ёсоор байгуулагдсанд тооцно.

БАХ-ийн үйл ажиллагааны зорилго оршино. Гишүүд хамтран ажиллах дүрмээ баталж гарын үсэг зурснаар БАХ албан ёсоор байгуулагдсанд тооцно.

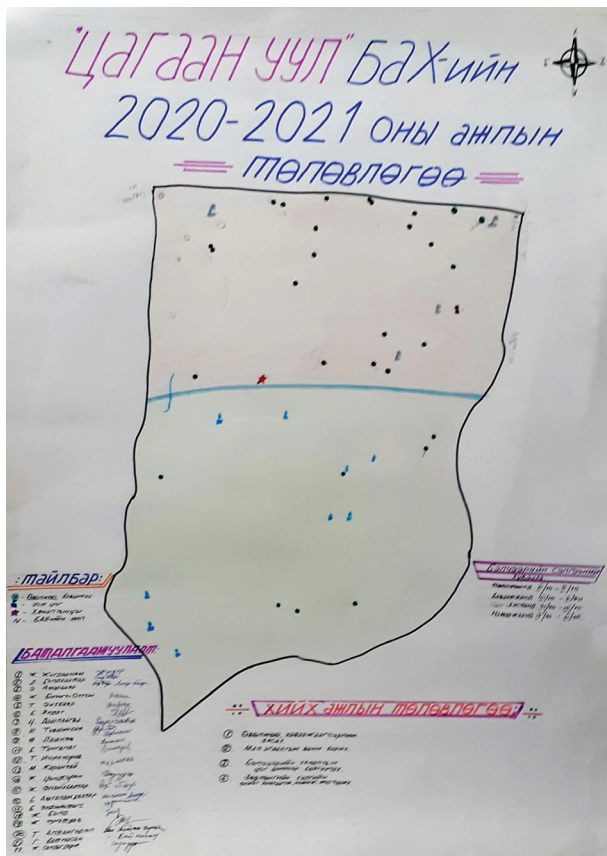
Алхам зургаа: БАХ-ийн гишүүд хамтын шийдвэр гаргах

(бэлчээр ашиглах төлөвлөгөө буюу гар зураг гаргах) Нэгэнт зохион байгуулагдсан малчид хуралдаж аливаа асуудлыг хамтын шийдвэр гаргаж хэрэгжүүлнэ. Цаашид БАХ-ийн гишүүд улирал бүр ойр ойрхон хуралдаж байх нь чухал.

Алхам долоо:

Бэлчээр ашиглах хамгаалах төлөвлөгөө

Бэлчээр ашиглах
хамгаалах
төлөвлөгөө буюу гар
зураг гаргах, дундын
сан бүрдүүлэх,
бэлчээрээ
сайжруулах, малаа
чанаржуулах,
ашиг орлогоо
нэмэгдүүлэх гэх
мэт асуудлыг бүх
гишүүдийн хурлаар
хэлэлцүүлж хамтын
шийдвэр гаргаж
хэрэгжүүлнэ.

Алхам найм: БАХ бэлчээр ашиглах гэрээг сумын Засаг даргатай байгуулна.

БАХ-ийн хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэл:

1. Бэлчээрээ доройтуулалгүй, хуваарьтай, даацад нь тохируулж ашиглах,
2. Малын эрүүл мэнд, чанарыг сайжруулах,
3. Малчид орлогоо нэмэгдүүлэх.

БЭЛЧЭЭР АШИГЛАЛТЫН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ

Бэлчээрийг гэрээгээр ашиглуулахад доорх зарчмыг баримтлах

Гэрээгээр ашиглах бэлчээрийн хил зааг нь малчдын одоогийн бэлчээр ашиглалтын горим, нүүдлийн хэв маяг дээр суурилсан буюу түүнийг аль болохоор эвдэхгүй байх зэрэгцээ нутагладаг малчдын бэлчээр ашиглалтын эрхийг хүндэтгэн үзэх, Өөрөөр хэлбэл, бэлчээрээ гэрээгээр ашиглаж байгаа малчдын хэсэгт хамрагдаагүй хөрш малчин өрхийн эрх ашиг хөндөгдөх, амьжиргааны эх үүсвэр, орлогод нь нөлөөлөх улмаар тухайн өрх нүүхэд хүрэх эсхүл эдийн засгийн хохирол амсах нөхцөлийг бүрдүүлэхгүй байх. Гэрээгээр ашиглуулах бэлчээр нутгийн хил зааг нь бусдад олгосон газар ашиглалтын хил зааг, хууль дүрэмтэй зөрчилдөхгүй байх.

Гэрээний эрх зүйн орчин

Газрын тухай хуулийн 52.2, 52.4, 52.5 дахь заалт, Иргэний хуулийн 195-199 дүгээр заалтыг бэлчээрийг малчдад гэрээгээр ашиглуулах эрх зүйн үндэслэл болгоно.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ АЖЛЫН ДЭС ДАРААЛАЛ

Бэлчээр ашиглалтын гэрээ байгуулахдаа доорх дарааллыг баримтална. Үүнд:

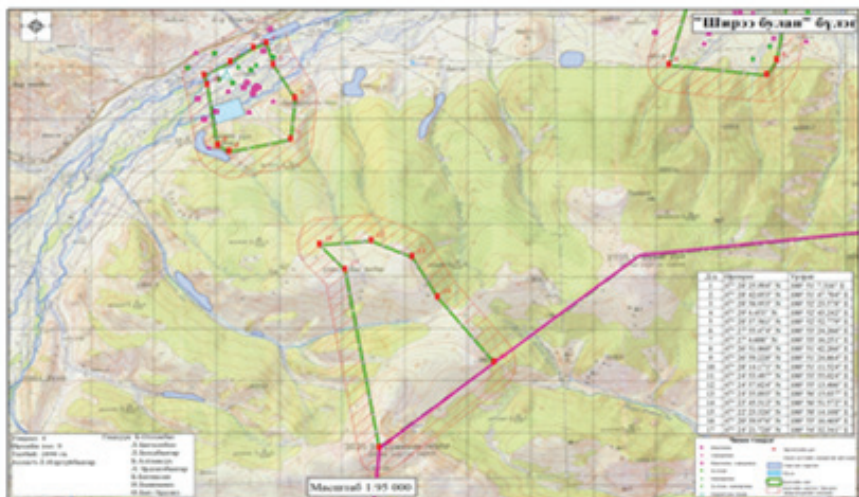
Алхам 1. Бүлгийн гишүүнчлэлийг шийдэх

Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн гишүүнчлэлийн асуудлыг шийдэхдээ тухайн бэлчээр нутагт айл саахалт нутагладаг малчдын дундаас санаа нэгдэн бүлэг болох өрхийг сонгон уулзаж бүлэг болох асуудлыг хэлэлцэнэ. Ингэхдээ гэрээгээр ашиглахаар санал болгосон бэлчээр дотор бүлэгт нэгдээгүй өрх үлдэх ёсгүйг онцгой анхаарах хэрэгтэй. Аль нэг өрхийг хүчээр нүүлгэн шилжүүлэх замаар асуудлыг шийдвэрлэж болохгүй.

Алхам 2. Гэрээгээр ашиглах бэлчээрийн хил заагийг тогтоох

Бүлгийн гишүүнчлэлийн асуудлыг шийдвэрлэсний дараа гэрээгээр ашиглах бэлчээрийн хил заагийг тогтооно. Ингэхдээ одоогийн ашиглаж байгаа улирлын бэлчээр, өвөлжөө, хаваржаа, худаг, уст цэгээ бүлгийн хил дотор багтаах нь зүйтэй. Улирлын бэлчээр нь аль болох нэг дороо буюу ойрхон байвал сайн. Ингэх боломжгүй бол зун-намрын бэлчээр нь нэг дороо, өвөл хаврынх нь түүнээс өөр газар тэгэхдээ мөн ойр байвал сайн. Гэрээгээр ашиглах бэлчээрийн хил заагийг бүлгийн гишүүн нийт өрхийг байлцуулан нийтээрээ хэлэлцэж тогтооно. Гэрээгээр ашиглах бэлчээрийн заагийг байгалийн тодорхой объектоор /газрын гадаргуу, даваа, овоо, уул, ус, нуруу, нам хотос, хөтөл, ой мод, гол мөрөн, жалга, зам г.м/ зураг дээр тэмдэглэнэ. Хил зааг доторх өвөлжөө, хаваржаа, зуслан, намаржаа, худаг уст цэг, гол, булаг, горхи, зам, шугам сүлжээ зэрэг объектуудыг оруулж зурна. Хил заагийг газар зүйн байршил тодорхойлогч GPS багажаар хэмжиж, координатыг нь тэмдэглэн баталгаажуулбал сайн.

Бэлчээр ашиглалтын бүлгийн хилийн заагийн зураг

Алхам 3. Бэлчээрийн хил заагийг хөрш малчидтай зөвшилцөх

Гэрээгээр ашиглах бэлчээрийн хил заагийг тогтоож зурагласны дараа хөрш зэргэлдээх малчидтай зөвшилцөнө. Бүлгийн хилийг зэргэлдээх малчид, малчдын бүлэг хүлээн зөвшөөрч байгааг хэлэлцсэн уулзалт, хурлын баримтыг гарын үсэг зуруулан баримтжуулна.

Алхам 4. Бэлчээр ашиглах хүсэлтээ багийн иргэдийн Нийтийн Хуралд гаргах

Бэлчээр ашиглалтын бүлгийн гишүүд хамтран ямар нэртэй газрын өвөлжөө, хаваржааны хэдэн га бэлчээрийг гэрээгээр ашиглах гэж байгаа тухай хүсэлтээ БИНХ-д гаргана. БИНХ-ын дарга, тэргүүлэгчид бэлчээрээ гэрээгээр ашиглахыг хүссэн өргөдлийг хянан үзээд БИНХ-д оруулж хэлэлцүүлнэ. БИНХ-д оролцсон малчдын олонх тухайн бүлгийн өвөлжөө, хаваржааны бэлчээрээ гэрээгээр ашиглах хүсэлтийг дэмжсэн шийдвэр гаргасан тохиолдолд БИНХ тогтоолыг хүсэлтийн хамт Сумын газрын даамалд хүргүүлнэ.

Алхам 5. Сумын Засаг дарга захирамж гаргах, гэрээ байгуулах

Сумын газрын даамал БИНХ-ын шийдвэрийг үндэслэн бэлчээр гэрээгээр ашиглуулах захирамжийн төсөл боловсруулан сумын Засаг даргад танилцуулна. Сумын засаг дарга бэлчээр ашиглалтын бүлэгт бэлчээрийг гэрээгээр ашиглуулах тухай захирамж гаргана. Захирамжид бэлчээр ашиглуулах гэрээг хавсаргана.

Бэлчээр ашиглалтын гэрээнд БАХ-ийн ахлагч, гишүүд, бэлчээр ашиглалтын бүлгийн гишүүн өрх бүр гарын үсэг зурна

Гэрээний хавсралт баримт бичгүүд:

- Хавсралт 1. Бэлчээр ашиглагч малчдын хэсэг, бүлгийн гишүүн өрхийн мэдээлэл
- Хавсралт 2. Гэрээт бэлчээрийн хэмжээ байршил, улирлын хуваарийн зураг
- Хавсралт 3. Бэлчээрийн газрын экологийн чадавхийн зураглал, бэлчээрийн төлөв байдал, шилжилтийн загвар (экологийн бүлгүүдээр)
- Хавсралт 4. Бэлчээр ашиглалтын гэрээний биелэлтийг фотомониторингийн аргаар үнэлэх суурь мэдээлэл

БЭЛЧЭЭР АШИГЛАГЧДЫН ХЭСЭГ

Малчинд хүргэх үг:

Малчин хүн хэдэн малынхаа буянд идэх хоолтой, өмсөх хувцастай, амьдрах оронтой, унах унаатай, үзэх телевизтэй, сонсох радиотой, ярих утастай, үр хүүхдээ сургууль соёлд явуулах орлоготой амьдардаг. Харин мал сүрэг нь бэлчээрээс өвс тэжээлээ авч, тарга хүч цуглуулан, малчдын амьжиргааны гол эх үүсвэрийг залгуулж байдаг. Гэтэл бэлчээрийн 70-с илүү хувь доройтож, амьдралын эх үүсвэр баталгаагүй болсон энэ цаг мөчид малчид амьжиргаагаа тогтвортой залгуулахын тулд юу хийх хэрэгтэй вэ? Бэлчээр хэдийгээр төрийн өмч боловч малчдын амьжиргааны хамгийн гол эх үүсвэр гэдгийг сайтар ойлгох хэрэгтэй. Өнөөгийн өөрчлөгдөн байгаа байгаль цаг уур, нийгэм, эдийн засгийн орчинд дасан зохицож, амьдрах чадвартай байхын тулд нийтлэг эрх ашиг, сонирхол дээрээ тулгуурлан өөрсдөө зохион байгуулалтад орж амьдрах шаардлага гарч байна. Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг (БАХ)-ийн зохион байгуулалтыг малчид өөрсдийнхөө амьдралыг сайжруулах боломж гэж ойлгох хэрэгтэй. Энд малчин бүрийн итгэл, сэтгэл, оролцоо, хариуцлага хамгаас чухал юм. БАХ-ийнхэн бэлчээрээ хуваарьтай ашиглана, өнжөөнө, амраана, сэргээнэ, усжуулна. Хамтраад тэжээл тарина, хадлан бэлтгэнэ. Мал эмнэлгийн үйлчилгээ, малын үржлийн ажлыг хамтран зохион байгуулж, зардлаа хэмнэнэ. Дундын сангаа үүсгэж, эдийн засгийн хувьд бие биедээ дэмжлэг үзүүлнэ, итгэлцлийг бэхжүүлэн бизнесийн үйл ажиллагаа ч эрхлэх боломжтой. Байгалийн нөөцөө удирдаж, хөдөлмөр зохион байгуулалтаа боловсронгуй болгож, зардлаа хэмнэн, эдийн засгийн хөшүүрэгтэйгээр бизнес үйл ажиллагаа эрхлэх боломж олгодгоороо БАХ-ийн зохион байгуулалт малчдын харилцан ашигтай хамтран ажиллах, амьдрах хэлбэр болж байгаа юм. Иймээс малчин та үр хойчдоо үлдээх байгаль дэлхий, нутаг орноо бодоод, өнөөдөр маргаашийн өөрийн амьдралыг бодоод санаачлагатай, идэвхитэй, хариуцлагатай амьдраарай.

Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг

Бэлчээрийн нөөцийг хамтран ашиглаж, үр шимийг нь хүртэх, хамгаалах, нөхөн сэргээх нийтлэг ашиг сонирхолтой, цаг уурын өөрчлөлтөд уян хатан дасан зохицож нүүдэл суудлаа зохицуулдаг, бие биенээ сайн мэдэх, хуулийн этгээдийн эрхгүй, заавал гишүүнчлэл бүхий зохион байгуулалтад орсон малчин өрхүүдийн нэгдлийг “Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг” гэнэ. Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг нь малчдын өөрийгөө удирдах байгууллагын анхан шатны нэгж юм.

Бэлчээр Ашиглагчдын Хэсгийн (БАХ) зохион байгуулалтад орох хууль эрх зүйн үндэслэл

Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг нь дотроо нутаг дэвсгэрийн хувьд ойролцоо, хамтран ажиллах, харилцах боломж илүү дөхөмтөй өрх юмуу өрхүүд ахдүү, найз нөхрийн сайн холбоо, уялдаагаараа нэгдсэн дэд бүлгүүдийг (өрх, хот айл, малчны бүлэг, хоршоо, нөхөрлөл гэх мэт) байгуулж болно.

Газрын тухай хуулийн 52.2. Зуслан, намаржаа болон отрын бэлчээрийг баг, хот айлаар хуваарилж нийтээр ашиглана. Тухайн жилийн бэлчээрийн гарц, иргэдийн саналыг харгалзан өвөлжөө, хаваржааны бэлчээрийг малаас чөлөөлөх, мал оруулах хугацааг сум, дүүргийн Засаг дарга тогтоож, баг, хорооны Засаг дарга, иргэд мөрдөж хэрэгжүүлнэ. Өвөлжөө, хаваржааны тодорхой нутаг бэлчээрийг талхлагдахаас хамгаалах, нөхөн сэргээх зорилгоор тухайн бүс нутгийн онцлог, бэлчээр ашиглаж ирсэн уламжлал, газрын даац, чадавхийг харгалзан, багийн иргэдийн Нийтийн Хурлын саналыг үндэслэн сумын Засаг дарга малчдад болзол, гэрээний дагуу хэсэг бүлгээр ашиглуулж болно.

Иргэний хуулийн 481.1. Хамтран ажиллах гэрээний үндсэн дээр хэд хэдэн этгээд холбоо болон нөхөрлөлийн хэлбэрээр зохион байгуулагдаж үйл ажиллагаа явуулж болох бөгөөд ийм байгууллагыг улсын бүртгэлд бүртгүүлэхгүй, бүтэц, зохион байгуулалтыг гишүүд харилцан тохиролцож тодорхойлно. Иймд БАХ-ийн малчид Сумын Засаг даргатай гэрээ байгуулан бэлчээрийн газрыг гэрээгээр ашиглаж болно.

Бэлчээр ашиглагчдын хэсгийн гар зураг боловсруулах

Бэлчээр зохион байгуулалтын жилийн төлөвлөгөө (гар зураг)-нд дараах зүйлийг тусгана:

- Малыг улирлаар бэлчээрлүүлэх газрын байршил, бэлчээрийн сэлгээ, малын шилжилт хөдөлгөөн, тууврын зам зэргийг тусгасан газрын гар зураг
- Бэлчээрийн даацын тооцоо бэлчээр сайжруулах, нөхөн сэргээх, усжуулах, худаг гаргах, засварлах арга хэмжээний жагсаалт
- Отрын болон нөөц бэлчээр ашиглах хуваарь
- Бэлчээрийг хадлангийн зориулалтаар ашиглах хуваарь

Бэлчээрийн гар зураглал дээр хэрхэн тэмдэглэх вэ?

Худаг гаргах, бэлчээр усжуулах

Хадлангийн талбай гаргах,

Өнжөөх бэлчээр

Улирлын бэлчээр сэлгэх хуваарь

Төлөвлөсөн ажлууд

Төлөвлөгөөгөө баталсан

гишүүдийн гарын үсэг

Гурван салаа БАХ-н гар зурган төлөвлөгөө

Ашиглах бэлчээрийн талбайгаа тооцож гаргах

Бэлтгэсэн тороо хэсгийн хилд хамрагдах нутгийг харуулсан зураг дээр тавьж давхцуулан хэдэн нүдэнд багтаж байгааг нь тоолж гаргана. Эхлээд бүтэн нүдийг тоолж, хагас нүдийг багцаалан бүтэнд шилжүүлэх замаар бүх нүдний тоог гаргана. Нүд тоолохдоо бэлчээрт ашиглагдахгүй /нуур, гол мөрөн, хад асга, элс, өтгөн шигүү ой мод, талхлагдсан, хортон мэрэгчдэд идүүлсэн г.м/ газрыг хасч тооцно. Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн хил заагийг харуулсан зургийг ашиглан бэлчээрийн талбайн хэмжээг тодорхойлохдоо бэлчээр ашиглалтын хэсгийн хилийн дотор байгаа дөрвөлжин нүднүүдийг тоолж хэсгийн бэлчээрийн талбайг тооцож гаргана. 1:100000 масштабтай зурагт хааш хаашаага 1 см-ийн дөрвөлжин нүд нь 100 га-г илэрхийлнэ. Хэрэв хэсгийн хилийн шугам нэг нүдийг таллан хуваасан байвал 50 га, 1/4 -ээр хуваасан байвал 25 га гэх мэтээр тооцно.

Зургийн масштаб	1х1 см нүдний талбайн хэмжээ (га-аар)	2х2 см нүдний талбайн хэмжээ (га-аар)
1:200000	400	1600
1:150000	225	506
1:100000	100	400

ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

Хил хязгааргүй малын
эмч нар ба агрономчид ТББ

**FONDS FRANÇAIS POUR
L'ENVIRONNEMENT MONDIAL**

САНХҮҮЖҮҮЛЭГЧ:

Дэлхийн байгаль орчныг
хамгаалах Францын Сан

**Бэлчээр
ашиглалтын
хэсгийн
гарын авлага**

Харилцах хаяг:
Баянхонгор аймаг,
Баянхонгор сум,
Голомт банкны байр
4 давхар, 403 тоот
Утас: 70440579